

**ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЇ ТА ЕВОЛЮЦІЇ
ЕКОСИСТЕМ В УМОВАХ
ТРАНСФОРМОВАНОГО СЕРЕДОВИЩА**

**Матеріали наукових праць
II Міжнародної науково-практичної конференції
(Чернігів, Деснянське, 11–12 жовтня 2018 р.)**

ЗМІСТ

1. ІСТОРІЯ ВИВЧЕННЯ БІОРІЗНОМАНІТТЯ ТА ЛАНДШАФТІВ

<i>Барна І.М.</i> Історичний аспект формування регіонального природокористування в контексті впливу на структурно-функціональну організацію біосистем.....	8
<i>Василюк О.В.</i> Століття інституційного формування охорони природи на Україні.	13
<i>Кисіль Ю.В.</i> Історія вивчення геологічної будови території Мезинського НПП: основні етапи та результати.	16
<i>Ковальчук О.М.</i> Історія становлення прісноводної іхтіофауни півдня Східної Європи.	21
<i>Прядко О.І., Дацюк В.В.</i> Історія дослідження фіторізноманіття Національного природного парку «Голосіївський».	25

2. СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ БІОСИСТЕМ ТА ЇХ АДАПТАЦІЯ ДО УМОВ ТРАНСФОРМОВАНОГО НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

<i>Дайнеко Н.М., Тимофеев С.Ф., Жадько С.В.</i> Онтогенетическая структура видо-доминантов луговых ассоциаций поймы р. Сож.....	30
<i>Klein L.</i> Roślinność wodna porastająca stawy hodowlane w Głobinie koło Słupska (Różnoscna Polska) oraz jej znaczenie w gospodarstwie rybnym.....	34
<i>Аніщенко І.М., Протопопова В.В., Гурінович Н.В.</i> Вплив природних умов на розподіл видів адвентивних рослин в урбанофлорах міст України.	38
<i>Білушенко А.А.</i> Рукокрилі (Chiroptera) урбанізованих територій Центрального Лісостепу України.	44
<i>Волошина Н.О., Волошин О.Г., Шевченко В.Г.</i> Природно-вогнищеві інфекції за умов зміни клімату.	48
<i>Гончар Г.Ю.</i> Трофічна спеціалізація диких бджіл (Hymenoptera, Apoidea) в умовах міста.	51
<i>Горова А.І., Чемерис І.А.</i> Оцінка екологічного стану підземних вод з залученням рослинних тест-об'єктів.	54
<i>Гродзинська Г.А., Небесний В.Б., Ландін В.П., Фещенко В.П.</i> Біоаккумуляція ¹³⁷ Cs і ⁹⁰ Sr в дикорослих макроміцетах Українського Полісся.	58
<i>Гудзевич А.В., Гудзевич Л.С., Броннікова Л.Ф.</i> Структурно-функціональна організація біорізноманіття в умовах урбосередовища (на прикладі м. Ямпіль).	64
<i>Дігтяренко Л.В., Чемерис І.А.</i> Характеристика р. Золотоношка та екологічна оцінка стану її поверхневих вод.	70
<i>Красова О.О., Павленко А.О.</i> Від технотопів до біотопів: стадії трансформації та класифікації.	74
<i>Лавріненко К.В., Гаврилюк М.Н.</i> Тенденції змін видового складу куликів (Chardrii) в районі Кременчуцького водосховища.	78
<i>Лихенко О.В., Спрягайло О.А.</i> Борошністоросяні гриби (порядок <i>Erysiphales</i>) в урбанізованих екотопах міста Черкас.	84

Лукаш О.В., Данько Г.В. Геоботанічна характеристика рослинності штучного піщаного наміву на південно-східній околиці м. Чернігова (район «Лісковиця»).	89
Мартинюк В.О. Ландшафтно-гідрографічна оцінка Ківерцівсько-Цуманського фізико-географічного району (Волинське Полісся).	94
Мірошник Н.В., Тертична О.В. Підходи до визначення та класифікації паркових екосистем.	99
Мірошник С.В., Мовчан Р.М., Скляр О.Ю. Моніторинг весняного паводку 2018 року на річці Ворскла у межах Гетьманського НПП (Сумська область).	105
Мороз І.В., Чемерис І.А. Морфологічні показники рослинних тест-об'єктів як інтегральний індикатор впливу електромагнітного випромінювання побутових приладів на живі організми.	110
Olijnyk M.P., Gubar L.M., Maiboroda S.M., Melnychenko V.O. Taxonomic structure of the lealand flora of the flat part of Ukraine	114
Паламаренко О.В. Фрагментація ареалу гірських видів тритонів на Львівщині, як наслідок рубок лісу.	118
Симонова Н.А., Мехед О.Б. Зміни вмісту дієнових кон'югатів у тканинах коропа лускатого за токсичної дії синтетичного миючого засобу та фосфатів.	121
Сотник Л.П. Фітопатологічні дослідження дубових деревостанів на території НПП «Голосіївський» в умовах трансформованого середовища.	123
Цуман Н.В., Журавель С.С. Особливості сучасних негативних змін у ландшафті Полісся.	127
Чемерис І.А. Вміст фенольних сполук у листках деревних рослин як індикаційна ознака стану середовища міста.	132
Юзик Д.І., Чаплигіна А.Б. Топічні та фабричні зв'язки горихвістки звичайної (<i>Phoenicurus phoenicurus</i> L.) в умовах середньо трансформованих територій Гетьманського НПП.	136
Яценко Г.М. Екологічна оцінка деяких угруповань деревної рослинності м. Київ.	141
Ячна М.Г., Третяк О.П. Підвищений вміст фосфатів у водному середовищі як фактор кількісних змін загальних ліпідів у тканинах коропа лускатого (<i>Syrpinus carpio</i> L.).	144
Куліковська В.Ю., Рак О.О. До питання про екологічний стан річки Остер.	146
Чмих О.В., Компанієць Ю.О. Еколого-ценотичні особливості дикорослих лікарських рослин Черкаського району.	149
Чечіль А.М., Корнелюк Н.М. Застосування білатеральних морфологічних ознак деревних рослин при діагностиці якості навколишнього середовища.	154

3. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ЗБЕРЕЖЕННЯ Й РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ БІОТИЧНОГО ТА ЛАНДШАФТНОГО РІЗНОМАНІТТЯ

- Барщевская Н.Н.* Оценка рекреационной нагрузки на ландшафты парков и лесопарковых зон мегаполисов (на примере г. Киева). 158
- Бузунко П.А.* Попередні результати досліджень з уведення в культуру окремих регіонально рідкісних видів рослин у Щорсько-Семенівському геоботанічному районі. 161
- Бузунко П.А., Левченко І.К.* Перше місцезнаходження *Liparis loeselii* (L.) Rich. у Щорсько-Семенівському геоботанічному районі. 166
- Vukhtiyarova Lyudmila N.* First record in Ukraine of three *Gomphonema* species (Bacillariophyta) in the lakes of Kyiv. 169
- Вишневський Д.О., Воробйов Є.О., Коломійчук В.П.* Природоохоронна цінність дубових квазіпралісів Пухівського масиву (Чорнобильський радіаційно-екологічний біосферний заповідник). 175
- Воробйов Є.О., Бідна С.М., Вишневський Д.О., Євдокимова С.О., Борсук О.А.* Екосистеми Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника: кризові явища минулого і сучасності та шляхи оптимізації. 178
- Глінська С.О., Штокало С.С., Швець Г.І.* Поширення регіонально-рідкісних видів у Волинській області. 185
- Деревська К.І., Клестов М.Л., Лукавенко Я.І., Рак О.О.* Збереження і раціональне використання біорізноманіття і ландшафтів Оболонської низовини (лівобережжя Кременчуцького водосховища). 189
- Дубровский Ю.В., Мильников А.П., Мильников А.А.* Видовой состав и особенности биотопического распределения гетеротрофных жгутиконосцев в пойме средней Десны. 194
- Євтушенко К.В., Пасічник С.В.* Результати досліджень видового складу павуків (Aranei) національного природного парку «Ічнянський». 197
- Жуленко В.К., Ілюха О.В.* Зимуючі види птахів ряду Горобцеподібні (Passeriformes) у Черкаському Придніпров'ї. 199
- Івусь Т.І.* Моніторинг стану малих річок пониззя Десни як система чинників упередження їх деградації. 202
- Ільченко А.М., Спрягайло О.А.* Флора екотону річки Рось в околицях села Драбівка Корсунь-Шевченківського району Черкаської області. 205
- Карпенко Ю.О.* Папоротеподібні Мезинського НПП в системі моніторингу рідкісних видів фітобіоти Лівобережного Полісся. 210
- Компанієць Ю.О., Осипенко В.В.* Таксономічний аналіз флори річки Вільшанки в околицях села Мошни Черкаського району 214
- Кумпаненко О.С.* Попередній список видів дорожніх ос (Hymenoptera, Pompilidae) Чорноморського біосферного заповідника. 218
- Макарчук С.О., Сагайдак А.В., Карамушка В.І.* Особливості біотопного різноманіття Бондарівського болотного масиву РЛП «Міжрічинський». 225

Назаров Н.В. Туруни триби Chlaeniini (Coleoptera: Carabidae: Harpalinae) Мезинського національного природного парку.	226
Полянська К.В. Смарагдові території в басейні Десни: стан та проблеми збереження.	228
Прокопук М.С. Аналіз поширення рідкісних видів макрофітів в межах природно-заповідного фонду України.	232
Свердлов В.О. Сучасний стан території РЛП «Ялівщина», підходи до охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів і об'єктів.	237
Совгіра С.В., Гончаренко Г.Є. Спільні зусилля держави та науковців для збереження біорізноманіття й охорони природи України.	242
Шиндановіна І.П. Видове різноманіття <i>Desmidiaceae</i> (<i>Streptophyta</i>) кар'єрної водойми «Чорне озеро», Чернігівське Полісся.	246
Яковенко О. І. Особливості ландшафтної структури ландшафтного заказника загальнодержавного значення «Рихлівська дача».	250
Бондарєв В.Ю., Пасічник С.В. Кліщі-фітосеїди (Parasitiformes, Phytoseiidae) НПП «Ічнянський».	254

4. СУЧАСНИЙ СТАН ІНТРОДУКЦІЙНИХ РОСЛИН.

ОЗЕЛЕНЕННЯ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

Григоренко А.В., Клименко Ю.О. Сучасний стан Шарівського парку (Харківська область).	256
Клименко Ю.О., Безпала Д.В., Ющенко І.М. Проект ділянки для людей з особливими потребами «Сенсорний сад» у НБС імені М.М. Гришка НАН України.	261
Потоцька С.О. Шляхи оптимізації насаджень зелених зон лівобережного Полісся (на прикладі міста Чернігів).	267
Федоренко М.С., Спрягайло О.В. Інвазійний потенціал інтродукованих деревних рослин у Кам'янському районі Черкаської області.	273
Кравцова А.В., Осипенко В.В. Спонтанна флора газонних насаджень міста Сміла (Черкаська область).....	278

5. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ АГРОЕКОЛОГІЇ

Корма О.М. Еколого-біологічні особливості деревних нематод роду <i>Bursaphelenchus</i>	282
Лисенко А.В., Корма О.М. Нематоди-ксилобіонти та їх роль в динаміці чисельності короїдів.	286
Самойленко В.Ю., Осипенко В.В. Синекологічна характеристика сегетальних угруповань агрофітоценозів села Червона Слобода (Черкаський район). ...	292
Тимошенко О.П., Бондар І.М., Керечанін В.І., Апецько А.А., Рудник І.С. Розвиток стеблової нематоди залежно від удобрення картоплі.	296
Щербюк Т.В., Білецька Г.А. Сучасний стан і переваги розвитку органічного землеробства в Україні.	299

ЕКОЛОГО-ОСВІТНІ, ЕКОЛОГО-ЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ В СИСТЕМІ ОСВІТИ,
КУЛЬТУРИ ТА ВИХОВАННЯ

<i>Гетьман В.І., Стеценко М.П.</i> «Квазієволюція» людини і природи.	304
<i>Wojciechowski K.T.</i> Edukacja ekologiczna w zespole Lubelskich parków krajobrazowych – zakres, formy, metody.	309
<i>Гавриленко О.М., Подоляко Л.П.</i> Тематичні еколого-освітні заходи з учнівською молоддю в Мезинському національному природному парку.	314
<i>Деревська К.І., Вишенська І.Г., Панченко С.М., Рак О.О., Шевцова Л.В.</i> Досвід проведення навчальних екологічних практик для студентів в установах природно-заповідного фонду України.	316
<i>Квашук Ю.В., Ясик І.С.</i> Екологічна культура молоді як основа сталого розвитку держави.	322
<i>Конякін С.М., Шупова Т.В.</i> Екологічна стежина «Біотичне різноманіття лісової екосистеми» (на прикладі ППСПМ «Феофанія», м. Київ).	324
<i>Левчук Н.В., Малахова О.М.</i> Виховання в учнів початкової школи ціннісного ставлення до природи.	331
<i>Львовичкіна А.М., Волохова О.В.</i> Природничі заняття на екостежках НПП «Голосіївський» з урахуванням еколого-етичних проблем у системі екоосвіти та виховання.	334
<i>Наливайко А.Є.</i> Освітні аспекти рекреаційної діяльності Мезинського НПП.	339
<i>Новицька С.Р.</i> Необхідність урахування еколого-етичних аспектів при організації навчального процесу.	343
<i>Потоцька С.О., Козак О.М., Нігородова С.А., Кириченко В.М., Дяченко М.О., Крижановська О.Т., Волохова О.В., Позіхайло А.Ю.</i> Партнерська мережа «Освіта в інтересах сталого розвитку в Україні» - сучасна платформа для реалізації освітніх проєктів задля вирішення глобальних екологічних проблем».	347
<i>Пустовіт Н.А.</i> Дослідницька діяльність учнів позашкільного навчального закладу в об'єктах природно-заповідного фонду.	354
<i>Радченко Т.Д., Волохова О.В.</i> Виховання екологічної культури шляхом проведення спільних еколого-просвітницьких заходів.	357
<i>Санковська І.М., Волохова О.В.</i> Використання екологічних дат у просвітницьких заходах системи екологічної освіти, культури та виховання.	362
<i>Сіра Н.П.</i> Музейні колекції в еколого – просвітницькій роботі Мезинського НПП.	367
<i>Хованець В.О., Білецька Г.А.</i> Значення природничо-наукових дисциплін в екологічній освіті майбутніх вчителів біології.	370
<i>Шеремет О.В.</i> Формування екологічної компетентності під час занять в малій академії наук – шлях до майбутньої професійної діяльності.	374
Відомості про авторів	379

environment, there is provided educational and scientific -quality functions, as well as creating conditions for recreation and tourism.

СПІЛЬНІ ЗУСИЛЛЯ ДЕРЖАВИ ТА НАУКОВЦІВ ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРИЗНОМАНІТТЯ Й ОХОРОНИ ПРИРОДИ УКРАЇНИ

С.В. Совгіра, Г.Є. Гончаренко

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

На сучасному етапі розвитку суспільства, коли інтенсивно відбувається погіршення якісних параметрів навколишнього природного середовища, об'єктивно виникла необхідність посилення природоохоронної діяльності суспільства з допомогою цілої низки нормативно-правових актів і документів (законів, концепцій, конвенцій, протоколів, стратегій, програм, директив, менеджмент-планів, договорів, розпоряджень тощо), спрямованих на збереження, поліпшення стану та відтворення екологічних параметрів природно-територіальних комплексів. Актуальними стали такі нові напрями охорони навколишнього середовища, як охорона біологічного і ландшафтного різноманіття, відтворення втраченого біологічного потенціалу екосистем та ін. [1, с.37].

У цьому аспекті слід згадати проект Закону України «Про Державну програму збереження біорізноманіття України на 2005-2025 роки» (2004), який зазначає необхідність проведення інвентаризації, таксономічних досліджень та організації постійних спостережень і моніторингу за станом видів і популяцій, у тому числі ключових і фонових видів.

Дослідження, які ведуться в Україні і за кордоном, спрямовані на пошук прийнятних і адекватних методів кількісної оцінки впливу діяльності людини на довкілля, а також критеріїв допустимості цього впливу.

Для збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного та рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу особливого значення набуває розвиток екомереж і природно-заповідних установ.

В рамках виконання Пан'європейської стратегії з охорони біорізноманіття до 2010 року передбачено створення міжнародної мережі особливо охоронюваних природних територій.

Спеціальному дослідженню проблеми біорізноманіття в Україні, зокрема її теоретичним та природоохоронним аспектам, присвячено значну кількість фундаментальних праць (наприклад: А. Брайон, М. Голубець, І. Ємельянов, К. Ситник, С. Стойко, Ю. Шеляг-Сосонко та ін. Науковці доводять, що біорізноманіття – це сукупність всіх живих організмів, їх мінливості і біологічних процесів. До рівнів організації біорізноманіття належать гени, популяції, види, ареали проживання, екосистеми і природні процеси, які їх підтримують. Щодо біологічних ресурсів, то вони є окремими елементами біорізноманіття, як гени або види. Біологічне (біотичне) різноманіття науковці вважають сукупністю всіх видів рослин, тварин і мікроорганізмів, їх

угруповань і екосистем в межах території України, її територіальних та внутрішніх морських вод, виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу. До біологічного належить видове, популяційне, ценотичне різноманіття, генетична різноманітність.

В той же час новими викликами, які зумовлюють потребу в узагальненні і опрацюванні практичних рекомендацій щодо невиснажного використання біорізноманіття та шляхів його збереження в Україні є суспільно-економічна діяльність та її перспективи при переході від економіки транзитного типу до економіки ринкового типу з урахуванням біогеоценотичних залежностей та світових тенденцій.

Дослідження екомереж зарубіжними науковцями пов'язано із екосистемами, біологічним та ландшафтним різноманіттям. Так, до кінця 1990-х років (J. Cohen (1978), P. Jordano (1987)) дослідження зосереджувалися на трофічних взаємодіях між різновидами в екологічній спільноті. Сьогодні поширеною є теза про те, що різноманітні екологічні взаємодії утворюють мережі видів – від хижацтва до взаємовідносин, від паразитизму до конкуренції (S. Chen, B. Fath (2010), B. Fath, U. Scharler та ін. (2007), A. Ivens, C. von Beeren та ін. (2016), M. Lau, D. Hines (2017), R. May (2001), V. Miele, C. Matias (2017), S. Pimm (2002), A. Raoux, J.-P. Pezy та ін. (2018), P. Sorensen, C. Damgaard (2011), R. Ulanowicz (2004)). Науковці вважають, що дослідження цих процесів у екосистемах може надавати інформацію про екологічні та еволюційні процеси, що формують біорізноманіття. А це в свою чергу неможливо відокремити від довготермінових, невирішених питань сучасних екологічних мереж, які використовуються для опису не тільки організації багатовидових комплексів, а й просторової структури, утвореної природним місцем існування і/або резервами, пов'язаних з міграцією. Це на їх думку дозволить досліджувати екологічні мережі XXI століття.

Питання збереження біорізноманіття можуть бути вирішені як в природно-заповідних лісових територіях, так і в комерційно орієнтованих лісах, де збереження біорізноманіття має бути інтегровано в якості мети в управління лісами [3].

Збереження лісів отримує все більше уваги в результаті зростаючих політичних зусиль, спрямованих на збереження біорізноманіття та охорони природи, які походять з європейської політики (Оселищна Директива, Стратегія біорізноманіття ЄС до 2020 року (The EU Biodiversity Strategy to 2020)) і міжнародних конвенцій, зокрема Конвенції про біологічне різноманіття (КБР), Бернської конвенції та інших.

Збереження біорізноманіття (генетичного, видового, екосистемного) є одним з найважливіших завдань світового співтовариства для досягнення збалансованого розвитку. Воно має значення для всіх сфер людської діяльності (економічної, соціальної, екологічної), визначаючи культуру, духовність і менталітет суспільства [6].

У початковому варіанті мережа ПЗФ України створювалась для охорони рідкісних рослин і тварин. Але з огляду на ідею про те, що в сучасних умовах

ПЗФ має бути ядром екомережі України, то його завданням в першу чергу є необхідність збереження ландшафтного різноманіття країни [7].

Прийнявши Закон України «Про ратифікацію Європейської ландшафтної конвенції» (2005), Україна засвідчила готовність до проведення новітньої державної політики, яка є відповідною до світових концепцій охорони довкілля. Зарубіжні вчені E. Peterson, J. Ver Hoef та ін. (2013) розглядали унікальні форми екологічних мереж (наприклад, мережу потоків і печер, або архітектуру заводу) для вивчення впливу багатомасштабних процесів на біоту та їх середовище існування (наприклад, морфологія рослин та зараження шкідниками, або міграція вздовж потоку або дорожні коридори).

R. Jongman, G. Pungetti (2004) пропонують розглядати екологічні мережі на основі ландшафтної екології та планування землекористування, що забезпечить збереження біорізноманіття через мережі та зелені шляхи.

В Україні категорію ландшафтного різноманіття в сучасному його тлумаченні розробляють такі дослідники, як В. Гриневецький, М. Гродзинський, Г. Денисик, В. Пащенко, П. Шищенко та ін. Ландшафтну різноманітність вони визначають:

– через поширення на деякій території різних природно-територіальних комплексів (ПТК): чим більше контурів різних ПТК, тим ландшафтна структура різноманітніше [5],

– як реальну множинність на земній поверхні створених природою (нині майже повсюдно в тій чи іншій мірі антропогенізованих) цілісних дискретно-континуальних структур – ландшафтних комплексів будь-якого розміру або ієрархічного рангу [4].

Природні і напівприродні ландшафти займають майже 40 % території України. Найменш трансформовані природні ландшафти на землях, зайнятих лісами, чагарниками, болотами, і на відкритих землях, площа яких становить в середньому 19,65 % всієї території країни. З огляду на те, що тільки 44 % лісів виконують захисні та природоохоронні функції, можна вважати, що подібний природний стан мають ландшафти на 12,73 % території країни.

На сьогодні у флорі України налічується понад 25 тис. видів рослин, в фауні – майже 45 тис. видів тварин. До Червоної книги України (2009) занесено 826 рослин та грибів і 542 тварини; до Зеленої книги України (2009) – 126 рідкісних і типових рослинних угруповань, що потребують охорони.

Припинення втрат біологічного та ландшафтного різноманіття і формування екомережі є однією з цілей Стратегії державної екологічної політики України на період до 2020 року, яка відображена в Законі України «Про основні засади (стратегію) державної екополітики до 2020 року» (2010), яким передбачена імплементація екосистемного підходу задля визначення цінності природного капіталу для розвитку мережі природно-заповідних територій та об'єктів.

Досягнення цієї цілі є можливим, в тому числі, шляхом розбудови екомережі на національному, регіональному, місцевому рівнях [3].

Для збереження біологічного і ландшафтного різноманіття, природних ресурсів, генетичного фонду живої природи, а також зменшення, запобігання та

ліквідації негативного впливу господарської та іншої діяльності людей на навколишнє природне середовище необхідним є вдосконалення нормативно-правової бази у сфері збереження, розширення, відтворення та охорони єдиної системи територій з природним станом ландшафту та інших природних комплексів й унікальних територій, створення на їх основі природних об'єктів, які підлягають особливій охороні [2].

Серед заходів, які зможуть суттєво вплинути на додержання режиму територій та об'єктів екологічної мережі рекомендованими можуть бути заходи щодо вдосконалення екологічного контролю та розвитку системного екологічного моніторингу довкілля; заходи, пов'язані з новими принципами господарської та природоохоронної організації території та вдосконалення територіального планування життєдіяльності суспільства; вдосконалення існуючих та впровадження еколого-економічних норм при введенні нових, екологічно безпечних технологій у сільському й рибному господарстві, промисловості, транспорті; систематичне інформування громадськості щодо розв'язання проблем збереження біологічного і ландшафтного різноманіття, залучення громадських організацій до розв'язання цих проблем.

Література

1. Богославська А. В. Формування та використання територій природно-заповідного фонду: теорія і практика реалізації: монографія. Миколаїв: Іліон, 2014. 348 с.
2. Всеєвропейська стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття. Київ: Вид-во Мінекобезпеки України, 1998. 52 с.
3. Гавриленко О. П. Екогеографія України: навч. посіб. Київ: Знання, 2008. 646 с.
4. Гриневецкий В. Т. К обоснованию основных понятий и методологии исследований ландшафтного разнообразия в Украине. *Український географічний журнал*. 2000. № 2. С. 8–13
5. Гродзинский М. Д. Многообразие ландшафтных многообразий. *Ландшафт как интегрирующая концепция XXI века: материалы Междунар. науч.-практ. конф.* (Москва, 1999 г.). Москва, 1999. С. 50–56.
6. Мудрак О. В. Функціонально-просторовий аналіз стану й розвитку регіональної екомережі в контексті збалансованого розвитку (на прикладі агросфери Поділля): автореф. дис. ... д-ра с.-г. наук. Київ, 2012. 32 с.
7. Общеввропейская стратегия сохранения биологического и ландшафтного разнообразия / Совет Европы и Европейская Экономическая Комиссия ООН. Москва, 1998. 52 с.

THE COMMON EFFORTS OF THE STATE AND SCIENTISTS TO PRESERVE BIODIVERSITY AND NATURE CONSERVATION OF UKRAINE

S. Sovgira, Y. Honcharenko

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

The article presents possible ways to preserve biodiversity and protect nature. Some legislative acts, researches of scientists concerning society environmental protection activity are revealed. Protective measures for future conservation are presented.